

NORGES HØYESTERETT

Den 14. oktober 2016 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Webster, Bull og Arntzen i

HR-2016-02153-U, (sak nr. 2016/1712), straffesak, anke over beslutning:

A

(advokat Rune Stenstrøm)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens beslutning om ikke å oppnevne bistandsadvokat i en sak om besøksforbud, jf. straffeprosessloven § 107 a.
- (2) I medhold av straffeprosessloven § 222 a besluttet påtalemyndigheten 21. juni 2016 besøksforbud som innebar at B ikke kunne oppsøke, forfølge eller på noe vis ta kontakt med datteren, A. Besøksforbudet gjaldt også en eiendom som A eier, men der hun for tiden ikke bor. Forbudet var foranlediget av at B hadde oppsøkt denne eiendommen. B ble samme dag også ilagt besøksforbud overfor sin tidligere ektefelle.
- (3) Besøksforbudene ble bragt inn for Glåmdal tingrett, som 26. juli 2016 avsa kjennelse med slik slutning:

"Påtalemyndighetens begjæring om fortsatt besøksforbud tas ikke til følge."
- (4) A anket kjennelsen til Eidsivating lagmannsrett, som avsa kjennelse 31. august 2016 med slik slutning:

"Den del av tingrettens kjennelse som gjelder A oppheves."
- (5) Begrunnelsen for opphevelsen var at A ikke var blitt lovlig varslet om rettsmøtet til behandling av besøksforbudet.
- (6) Den 16. august 2016, altså før lagmannsretten avsa kjennelse i saken om besøksforbudet, søkte A om oppnevning av advokat Rune Stenstrøm som bistandsadvokat i forbindelse med

lagmannsrettens behandling av saken, jf. straffeprosessloven § 107 a tredje ledd. I brev 23. august 2016 til advokat Stenstrøm reiste lagmannsretten spørsmål om rekkevidden av denne bestemmelsen, noe han besvarte i brev dagen etter.

- (7) Søknaden ble avslått ved lagmannsrettens beslutning 30. august 2016.
- (8) A har anket lagmannsrettens beslutning om avslag på søknad om oppnevning av bistandsadvokat til Høyesterett. Anken gjelder, så vidt ankeutvalget har forstått, saksbehandlingen, bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen. Det anføres i korte trekk at A har et sterkt behov for juridisk bistand i saken, og at den tidsmessige distansen mellom straffesaken mot B, som ble avgjort i 2005, og hennes behov for bistand i dag, ikke kan begrunne et avslag. Lagmannsretten har ikke vurdert søknaden på grunnlag av de kriterier straffeprosessloven § 107 a tredje ledd stiller opp. Det er behovet for advokat i saken om besøksforbud som er avgjørende. Tidsmomentet – som lagmannsretten fremhever – er isolert sett irrelevant, så lenge det ikke knyttes an til vurderingen av behovet for bistand i dag.
- (9) Lagmannsretten oversendte anken til Høyesterett 5. september 2016. I oversendelsesbrevet opplyses det at tingrettens kjennelse 26. juli 2016 ble opphevet, men at lagmannsretten ikke har funnet grunn til å omgjøre avslaget 30. august 2016.
- (10) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalget har full kompetanse ved behandlingen av anken over lagmannsrettens beslutning om ikke å oppnevne bistandsadvokat.
- (11) Oppnevning av bistandsadvokat i et tilfelle som det foreliggende må eventuelt hjemles i straffeprosessloven § 107 a tredje ledd, som lyder slik:
- "Retten kan også oppnevne bistandsadvokat i andre tilfeller der sakens art og alvor, hensynet til de berørte eller andre særlige forhold tilsier at det er behov for advokat."**
- (12) Bestemmelsen er etter sin ordlyd generell, og er ikke forbeholdt stadiene under etterforskning og iretteføring av selve straffesaken.
- (13) Om bakgrunnen for regelen fremgår det av departementets vurdering i Ot.prp. nr. 11 (2007–2008) side 30:
- "Ved vurderingen av hvem som bør ha krav på bistandsadvokat, må det tas utgangspunkt i hva som er bistandsadvokatens oppdrag – å bistå den fornærmede med å gjennomføre plikter og rettigheter i forbindelse med en straffesak. Bistandsadvokaten gir juridisk bistand og bør og skal ikke komme i stedet for annen veiledning, støtte og hjelp som andre profesjoner må utføre. Bistandsadvokat oppnevnes dessuten i henhold til straffeprosesslovens regler. I saker som ikke følger straffeprosesslovens regler, må derfor offentlig dekket juridisk bistand følge andre regelsett (typisk fri rettshjelp eller særlige rettshjelpstilbud)."**
- (14) Ankeutvalget tolker uttalelsen slik at bistandsadvokatordningen var ment å omfatte alle saker som behandles etter straffeprosesslovens regler, herunder saker om illeggelse av besøksforbud.
- (15) Den skjønsmessige adgangen til å oppnevne bistandsadvokat i § 107 a tredje ledd må praktiseres strengt og forbeholdes tilfeller der det foreligger et særlig behov for bistandsadvokat.
- (16) I proposisjonen side 113 uttaler departementet følgende om dette:

"Bestemmelsen er ment som en snever unntaksregel, selv om utformingen av den er gjort nokså generell. Formålet er særlig å kunne fange opp tilfeller der det vil være særlig behov for advokat på grunn av særegne omstendigheter i saken. Forslaget er ikke knyttet til en bestemt personkrets. Dels kan det dekke fornærmedes behov for advokat utenom tilfeller som nevnt i første ledd."

- (17) Anvisningen om at regelen er en snever unntaksregel er lagt til grunn i Rt. 2008 side 1502.
- (18) Straffeprosessloven § 107 a fjerde ledd inneholder særskilte bestemmelser om rett til bistandsadvokat i saker om illeggelse av besøksforbud. Ankeutvalget kan imidlertid ikke finne holdepunkter i forarbeidene for at man ved å plassere den skjønnsmessige adgangen til å oppnevne bistandsadvokat i tredje ledd, har ment å holde saker om illeggelse av besøksforbud helt utenfor denne adgangen. Det som nettopp er sitert fra proposisjonen, treffer også slike saker.
- (19) Utvalget peker videre på at når straffeprosesslovens § 222 a siste ledd fjerde punktum bare nevner bistandsadvokat i besøksforbudsaker oppnevnt etter § 107 a første og fjerde ledd, må det ses på bakgrunn av at lovteksten her uten nærmere kommentarer i proposisjonen er hentet fra NOU 2006:10 som ikke inneholdt forslag om en bestemmelse tilsvarende § 107 a tredje ledd. Denne bestemmelsen kom inn under departementets behandling. Hensikten med § 222 a siste ledd fjerde punktum har utelukkende vært å sikre bistandsadvokaten rett til å uttale seg i rettsmøter til behandling av besøksforbudssaker der bistandsadvokat er oppnevnt, jf. NOU 2006:10 side 237. Utvalget kan ikke se at formuleringen her kan få avgjørende betydning for om bistandsadvokat kan oppnevnes i medhold av § 107 a tredje ledd.
- (20) Spørsmålet er om det foreligger slike særlige forhold som tilsier at A har behov for advokat i saken vedrørende besøksforbudet etter § 107 a tredje ledd.
- (21) Som nevnt har ankeutvalget full kompetanse i saken, og utvalget har funnet grunn til å ta standpunkt til om bistandsadvokat skulle ha vært oppnevnt for lagmannsrettens behandling av saken. Utvalget har delt seg i et flertall og et mindretall.
- (22) *Flertallet – bestående av dommerne Webster og Bull* – peker på at § 107 a tredje ledd er ment som en snever unntaksregel, der det er behovet for juridisk bistand, ikke annen veiledning og støtte, som skal være avgjørende.
- (23) Når en sak om besøksforbud bringes inn for retten, vil påtalemyndigheten i en skriftlig påtegning til retten argumentere for sitt vedtak om å ilegge besøksforbud. Det er altså ikke i utgangspunktet overlatt til den som ønsker besøksforbud å argumentere for sin sak.
- (24) Ved tingrettens behandling skal det imidlertid også avholdes rettsmøte. A bor på hjemmelig adresse som følge av at hennes far, som besøksforbudet skulle rette seg mot, i 2005 ble dømt for grovt og vedvarende å ha misbrukt henne seksuelt fra hun var tre-fire år gammel. Hun er uføretrygdet som følge av saken. Det kan være at en person i en slik situasjon har et særskilt behov for juridisk assistanse i rettsmøtet til behandling av besøksforbudet. Her vil den som pålegges besøksforbud selv møte frem, i dette tilfellet også med forsvarer, og påtalemyndigheten møter ikke nødvendigvis – slik den heller ikke gjorde for tingretten i denne saken.
- (25) Spørsmålet nå er imidlertid om A skulle ha fått oppnevnt bistandsadvokat i forbindelse med lagmannsrettens behandling av hennes anke. Denne behandlingen er som hovedregel skriftlig, slik den også var i denne saken. A behøvde altså ikke å møte sin far for å ivareta sine

interesser på dette stadium i saken. A anket selv, og i anken kom hun med den anførselen som fikk lagmannsretten til å oppheve tingrettens kjennelse, nemlig at hun ikke ble innkalt til rettsmøtet i tingretten. Påtalemyndigheten kommenterte anken overfor lagmannsretten, og argumenterte for at besøksforbudet var nødvendig.

- (26) Gitt de snevre rammer som er gitt for bruk av § 107 a tredje ledd, er derfor flertallet kommet til at det ikke er grunnlag for å oppnevne bistandsadvokat for lagmannsrettens behandling av saken. Flertallet kan ikke se at den omstendighet at A bor på hemmelig adresse og fortsatt er sterkt merket av saken som endte med domfellelse av faren i 2005, ved lagmannsrettens skriftlige behandling, stiller henne i en vesentlig annen situasjon med hensyn til behov for juridisk bistand enn andre som ønsker besøksforbud.
- (27) På denne bakgrunn mener utvalgets flertall at anken må forkastes.
- (28) *Mindretallet – dommer Arntzen* – er kommet til et annet resultat, og ser slik på saken:
- (29) B ble i 2005 idømt ni års fengsel for blant annet å ha misbrukt sin datter, A, seksuelt i ti år fra hun var tre-fire år gammel. A er i dag uførepensjonert på grunn av de psykiske skadene hun ble påført, og lever på sperret adresse.
- (30) Prosedyrene for å oppnå sperret adresse er sammenfattet slik i Sivilombudsmannens uttalelse 19. november 2014:
- "Politidirektoratet har i forbindelse med undersøkelsene herfra opplyst at beslutninger om sperring av adresse nå fattes av det aktuelle politidistriktet – i samråd med den trusselutsatte. Politidistriktet melder beslutningen inn til Kripos v/Nasjonalt kontaktpunkt for adressesperring. Kripos overprøver ikke beslutningen, men kontrollerer at politidistriktet har fattet en beslutning og foretatt en trusselvurdering som tilsier sperring, og at det foreligger et signert samtykke til sperring og flyttemelding fra den trusselutsatte. Det gis deretter melding fra Kripos til Skattedirektoratet, som foretar den faktiske skjermingen i folkeregisteret. En beslutning om sperring innebærer blant annet at den trusselutsatte må flytte og holde oppholdsstedet hemmelig for omverdenen. Kripos overtar administrasjonen av den trusselutsattes post."**
- (31) Som det fremgår av sitatet, innebærer sperret adresse at den trusselutsatte må holde oppholdsstedet hemmelig for omverdenen, og at posten administreres av Kripos.
- (32) I As situasjon kan det ikke med rimelighet forventes at hun alene ivaretar sine interesser i anledning besøksforbudet. Det å leve i skjul for å unngå kontakt med B, tilsier at A i rettsmøter der han er til stede, møter med advokat. Det var dessuten svikt i forbindelse med videreformidling av post som gjorde at hun ikke ble lovlig varslet da saken var oppe i tingretten. Etter mindretallets mening foreligger det særlige forhold som tilsier at A har behov for advokat.
- (33) Flertallet avviser ikke at A kan ha et særskilt behov for juridisk assistanse i rettsmøtet til behandling av besøksforbudet, men mener det ikke er grunnlag for å oppnevne bistandsadvokat for lagmannsrettens behandling av ankesaken. Mindretallet kan ikke slutte seg til en slik differensiering.
- (34) Det er på det rene at A ikke ble lovlig varslet til rettsmøtet i tingretten. Hun hadde da heller ikke foranledning til å be om oppnevning av bistandsadvokat. Dersom hun hadde blitt varslet og *hadde* hatt bistandsadvokat under tingrettsbehandlingen, ville oppnevningen også ha omfattet nødvendig etterarbeid, herunder eventuell utarbeidelse av anke til lagmannsretten,

jf. salærforskriften § 10. Etter mindretallets syn bør den opprinnelige saksbehandlingsfeilen, som senere ledet til at tingrettens kjennelse ble opphevet, ikke stille henne i en dårligere posisjon enn om hennes rettigheter hadde blitt tilstrekkelig ivaretatt under tingrettens behandlingen av saken. Den omstendighet at påtalemyndigheten kommenterte anken, kan ikke være avgjørende så lenge A selv har egne partsrettigheter.

- (35) Det kan heller ikke være avgjørende at A allerede i sin foreløpige og kortfattede anke opplyste at hun ikke var lovlig varslet til rettsmøtet i tingretten. Da advokat Stenstrøm innga utfyllende støtteskriv til anken, hadde A ikke grunnlag for å forutse innholdet i lagmannsrettens kjennelse.
- (36) Mindretallet finner på denne bakgrunn at det bør oppnevnes bistandsadvokat i anledning ankesaken. Ny søknad om oppnevning må eventuelt inngis i forbindelse med tingrettens fortsatte behandling av saken.
- (37) Kjennelsen er avsagt under slik dissens som fremgår foran.

SLUTNING :

Anken forkastes.

Henrik Bull
(sign.)

Bergljot Webster
(sign.)

Wenche Elizabeth Arntzen
(sign.)

Riktig utskrift: